

UFOJEN LASKEUTUMINEN LEHDISTÖÖN
Suomen Ufoaalto 1967–1972 julkisena keskusteluna

Oulun Yliopisto
Historiatieteet
Historian kandidaatin tutkielma
26.1.2016
Tuija Parviainen

Sisällys

JOHDANTO	2
1. LENTÄVIEN LAUTASTEN ARVOITUS	5
1.1. Ufoteorian nousu - lehdistön kultamuna	5
1.2. Usko koetuksella	8
1.3. Salama ja satunnaiset valot – Pudasjärvellä välähtää.....	11
1.4. Tunnistamaton lentävä raketti ja sen jälkipuinti.....	15
2. TOISEN ASTEEN UUTISET	18
2.1. Tiedettä ja tiskivettä	18
2.2. Vilpittömästi vihreitä miehiä.....	22
LOPPULAUSE	26
LÄHTEET JA TUTKIMUSKIRJALLISUUS.....	27

JOHDANTO

Ufot ovat kiinnostaneet ihmisiä kautta aikojen ja niiden historia ulottuu jopa tuhansien vuosien päähän. UFO on yleisnimitys toistaiseksi tuntemattomalle, selittämättömälle ilmiölle. Ufoilmiöitä ovat oudot valot ja yleensä lentävät esineet. Kohteet joita silminnäkiä voi kuvata, ovat joko pyöreitä, soikeita, sikarinmuotoisia, sylinterinmuotoisia tai esinettä tunnistamatta säteilevät jonkinlaista valoa. Nykyään luokitusjärjestelmä antaa tarkemman kuvauksen etäisyydestä, koosta ja/tai korkeudesta, fyysisistä vaikutuksista kuten päänsärystä, laitteiden toimintahäiriöistä tai jäljistä tapahtumapaikalla sekä havainnon olemista ufojen yhteydessä.¹

Historiallisesti tehtyihin havaintoihin on vaikuttanut suuresti havaitsijan maailmankäsitys. Kun ufotapauksista on kerrottu vuosisatoja sitten, siitä on heijastellut esimerkiksi kulttuuri, kokemusvaranto ja kielellinen kuvasto. Maailmankäsitys on ollut enemmän taikauskoinen ja uskonnollisesti vahva, joten nykyajan ihmisen on vaikea mieltää silloista havaintoa yhtä järjestyttäväksi.² Nykyään on kuitenkin ajanjaksoja, joissa useat yhtäaikaiset, maanlaajuiset tai lyhyen aikavälin havainnot ovat saaneet aikaan mittavan ufoinnostuksen kansan keskuudessa.

Kukaan ei tiedä milloin ensimmäinen havainto ufosta on tehty mutta käsite lentävästä lautasesta sai alkunsa tapauksesta Yhdysvalloissa vuonna 1947. Yksityislentäjä Kenneth Arnold näki yhdeksän litteää lentävää esinettä 24. kesäkuuta Rainier-vuorella Washingtonin osavaltiossa etsiessään kadonnutta lentokonetta. Arnold tapasi myöhemmin samana päivänä *East Oregonian*-sanomalehden toimittajan Nolan Skiffin ja kertoi havainnostaan. Hän kuvaili näkemäänsä lentäviksi teevadeiksi.³ Suomessa ensimmäiseksi maineikkaaksi tapaukseksi voidaan antaa ”Viipurin pamaus”. Taivaalla havaittiin kirkas ristinmuotoinen valoilmiö, jota Turun Piispa Mauri III Särkilahti kuvaili kirkkaasti loistavaksi Pyhän Andreaksen ristiksi.⁴ Tapahtuma-aika oli 30. marraskuuta 1495, jolloin kansantarinan mukaan suuri räjähdys sai Venäjän sotaväen pakosalle juuri kun he olivat valloittamaisillaan Viipurin.

---

¹ Ahonen-Äyräväinen 1995, 7.

² Kuningas-Laitinen-Löfman 1994, 10.

³ Närvä 2008, 16.

⁴ Kuningas-Laitinen-Löfman 1994, 11.

1960-luvun Suomessa vallitsi ajan henki, jota väritti maailmalla käynnissä ollut avaruusvarustelu. Neuvostoliitto ja Yhdysvallat kilpailivat siitä, kuka saa ensimmäisenä astua kuuhun, ja uutiset avaruuslennosta täyttivät tiedotusvälineet. Ajatus ihmisen lennosta suureen tuntemattomaan on varmasti antanut pontta ajatuksille avaruuden vierailijoista.

Suomalaisen mentaalista maailmankuvaa 1960-, ja 70-luvulla voi selittää myös meneillään ollut kulttuurin muutos. 1960-luvulla Suomeen, kuten muihinkin länsimaihin, alkoi virrata uusia uskonnollisia liikkeitä. Eritoten väljästi uskonnolliset virtaukset ovat saaneet kannatusta selvästi enemmän kuin muut. Spiritualismi ja parapsykologia ovat kyenneet sulautumaan suomalaiseen kulttuuriin tieteellisinä, terapeuttisina ja filosofisina virtauksina. Uusien uskonnollisten liikkeiden nousu on tuonut mukanaan uuden maailmankuvan, olemassaolon tulkinnan tai elämäntavan.⁵ Ei voida mennä niin pitkälle, että oletettaisiin uusien uskontojen tuoneen täyden muutoksen ihmisten käsitykseen henkimaailman asioista tai muiden maailmojen vierailijoista. Nouseva kiinnostus outoihin ilmiöihin kertoo kuitenkin siitä, että ihminen kaipaa rajattomia kehitysmahdollisuuksia ja parapsykologia ilmentää juuri tätä.⁶ Voidaan katsoa ainakin jossain määrin uusien uskonnollisten virtausten toimineen ponnahduslautana laajentamaan ihmisen henkistä maailmankuvaa. En pidä sattumana sitä, että juuri tuolloin maamme laajin ufoinnostus nousi pinnalle silloisen kulttuurin murroksessa.

Ufoaiheisia kirjoja ja tutkimuksia on paljon ja niitä löytyy lähes mistä tahansa näkökulmasta. Suomessa yksi ufotutkijoista kirjailijana on ylitse muiden. TAPANI KUNINGAS on kirjoittanut useita teoksia Suomen ufoista, havainnoista ja tapauksista. Kuningas opiskeli nuoruudessaan aikuiskasvatusta ja politiikkaa, mutta ufotutkimus vei mukanaan eikä hän koskaan valmistunut. Hän oli yksi Suomen Ufotutkijat ry:n perustajajäsenistä, rajatietoa käsittelevän Ultra-lehden päätoimittaja ja Kustannus Oy Rajatieto-kustantamon toimitusjohtaja. Käytin tutkimuksessa Kuninkaan teosta *100 ufoa Suomessa* vuodelta 1994, joka kertoo ja täydentää ufojen tapahtumahistoriaa aiempina vuosikymmeninä. Kirjassa ufotapaukset ja lähdevalinnat ovat Kuninkaan käsialaa ja sanallinen kuvaus on Teuvo Laitisen.

Tutkimuksia ufoista löytyy myös muutamasta pro gradu-työstä. MARKO KANANEN kirjoitti vuonna 1998 *Ancient Astronaut*-teorioiden tulosta Suomeen ja käsitteli näin ufojen laajempaa historiaa. SIRPA VIRTASEN vuonna 1997 kirjoittama pro gradu *Lentävästä lautasesta outoon valoon: Ufoilmiö sanomalehtien palstoilla 1940-luvulta 1990-luvulle* tutkii ufoihin liittyvää sanomalehtikirjoittelua useina vuosikymmeninä. En onnistunut saamaan työtä luettavaksi.

---

⁵ Heino, 1984, 21–23.

⁶ Heino, 1984, 298–299.

Tutkimuskirjallisuudesta tärkeitä teoksia olivat JAAKKO NÄRVÄN Uskontotieteen väitöskirja *Ufologia ja ufokokemukset uskonnollisina ilmiöinä*, vuodelta 2008 ja LASSE AHOSEN sekä TAPIO ÄYRÄVÄISEN *Uforaportti 2*, vuodelta 1995. Närvän teos oli tutkimuksessani hyvin tärkeä siksi, että se pyrkii selvittämään ihmisen suhtautumista ufoihin henkisesti. Uforaportti koostaa tapahtumahistorian tarkemmin, sillä paljon tietoja jäi tapahtuma-aikana puhumatta julki.

Tutkimuksessa selvitän miten aikalaismedia käsitteli asiaa. Tutkin millaisia eroja lehtien välisissä ufoaiheisissa lehtijutuissa on, kuinka paljon aiheesta on kukin lehti kirjoittanut ja mihin sävyyn. Olen valinnut neljä sanomalehteä tutkimukseeni, joilla kaikilla on oma näkökulma, mutta edustavat kuitenkin jollain tavalla yleistä mielipidettä. Helsingin Sanomat on mukana valtakunnallisena päivälehtenä, Kaleva paikallisena, Suomen Kuvalehti ajankohtaisten artikkeleiden aikakauslehtenä sekä Rauhan Tervehdys antamassa uskonnollista näkökulmaa paikallisena seurakuntalehtenä. Olen jättänyt pois yleisöpalstojen kirjoitukset ellei kyseessä ole asiantuntijamielipide tapahtumien keskiöstä. Pääosa jutuista koostuu uutisista ja mukaan mahtuu myös useampi artikkeli.

Päälähteitä tutkimuksessa ovat sanomalehtien lisäksi TAPANI KUNINKAAN *Ufoja Suomen taivaalla ja Ufojen jäljillä* sekä SOINI LAXIN *Pudasjärven ufot*. Valitsin nämä kolme teosta, koska ne kuvaavat mahdollisimman neutraalisti aihetta ilman suurta sensaatiohakuisuutta. Kukin teos on kirjoitettu ufoaallon aikana.

Tutkimusmetodina käytän pääasiassa vertailevaa tutkimusta. Tämä on mielekkäin vaihtoehto, sillä aikalaismedian yhtenäinen mielipide ei olisi erityisen kiinnostava. Vertailun lisäksi kvalitatiivinen tutkimus on läsnä, sillä lukuiset artikkelit ja uutiset vaativat jonkun asteista sisältöanalyysia.

Keskeisinä käsitteinä tutkimuksessani on ufot, joilla tarkoitetaan kaikkea selittämätöntä lentävää esinettä tai valoa, ja humanoidit, jotka kuvaavat avaruuden vierailijoita. Lisäksi ufoaalto ja ufoinnostus nousevat esiin työssä usein ja on tärkeää erottaa ne toisistaan. Ufoaaltoja voi olla ilman ufoinnostusta mutta laajaa kiinnostusta ufoihin harvoin syntyy ilman havaintojen suurta määrää. Tässä tapauksessa kansan keskuudessa kuultu huhupuhe avaruuden vierailijoista laajeni koko maan kattavaksi ufoinnostukseksi, joka näkyy selvästi lehtikirjoitusten määrässä.

1. LENTÄVIEN LAUTASTEN ARVOITUS

1.1. Ufoteorian nousu - lehdistön kultamuna

Suomessa oli vuonna 1967 alkanut kiertää huhuja selittämättömistä elämyksistä. Porissa oli kummas-teltu äänetöntä lentävää esinettä useiden todistajien ja lennonjohdon avustuksella, Ylitorniolla perhe todisti kirkasta taivaankannen esinettä ja Helsingissä työmiehet seurasivat sikarinmuotoista leijuvaa esinettä.⁷ Enemmän huomiota herättänyt tapaus sattui kesällä 1967 Suomussalmen Pyyvaarassa. Maanviljelijäveljekset Arvi ja Veikko Juntunen olivat pihatöissä, kun he kuulivat kohinaa. Ääni kuului pienestä esineestä, joka laskeutui lähelle maanpintaa. Veljekset kuvailivat esinettä ympärikäänne-tyn padan muotoiseksi ja läpimitaltaan vajaan metrin mittaiseksi. Näkyä todisti veljesten lisäksi naa-purin emäntäväki mutta kameran puutteessa kuvia ei saatu. Silminnäkiäjäitä kävi haastattelemassa useampi taho mutta tapaus jäi ratkaisemattomaksi. Myöhemmin selvisi, että samanlainen esine oli nähty kuusi viikkoa aiemmin Kuusamossa.⁸

Suomen Kuvalehti (SK) kirjoitti 20.1.1968 avaruusajan ihmisen olevan erityisen herkkä lentäviin esineisiin nähden. Niihin ei ehkä uskottu, mutta Rautalammin kirkonkylä oli saanut hämmästellä len-tävää, palavaa öljytynnyriä eräänä tiistaiamuna. Lehden sivuilla kylänmiehet nauraa käkättivät ih-misen elämän olevan pelkkää harhaa, tai että kuinka paha olo on täytynyt ihmisellä olla heti aamu-tuimaan kun tynnyreitä näkee. Toimittaja sen sijaan pohtii kuinka erilainen vastaanotto olisi näylle ollut muilla paikkakunnilla. Tässäkin tapauksessa esineen nähneet kertoivat kukin oman tarinansa ja ne jotka eivät, esittivät värikkäitä oletamuksia.⁹ Suomen Kuvalehden kepeämielinen uutisointi sai seuraa saman vuoden lokakuussa tehdystä analyttisestä artikkelista. Ufoilmiölle etsittiin selitystä maailmalla tapahtuneiden havaintojen ja tutkimusten avulla.¹⁰

Kirjallisuudesta näitä tapauksia ei löytynyt. Eikä liioin muitakaan tapauksia aikaväliltä 1967–1968. Tätä ufoaaltoa käsittelevä lähdekirjallisuus keskittyy melkein yksinomaan Pudasjärven ilmiöihin. Syystäkin, sillä siitä uutisoitiin eniten. Asiaan vaikuttanee sekin, ettei havaintoja tai kertomuksia ufoista otettu vielä kovinkaan vakavasti. Sanomalehdistä yksittäisiä tapauksia ei ole, sillä niistä ei ole haluttu puhua aikanaan. Hyvin usea tapauskertomus on tullut tutkijoiden tietoon vasta vuosien jälkeen tapahtuma-ajankohdasta. Joitain yleisartikkeleita aiheesta on, mutta niiden sisältö ei vastaa tutkimus-kysymyksiini.

⁷ Kuningas-Laitinen-Löfman 1994, 98–103.

⁸ Kuningas-Laitinen-Löfman 1994, 103–106.

⁹ Suomen Kuvalehti, 20.1.1968.

¹⁰ SK, 18.10.1968.

Asioista ei haluttu, uskallettu tai kehdattu puhua. Asianlaita voi juontaa juurensa menneisyyden tapahtumiin. Jo 1930-luvulla oli nähty kummia. Silloin ei puhuttu ufoista vaan kummituslentokoneista.¹¹ Vuonna 1934 havaintoja oli tehty erityisen paljon Ruotsissa, Norjassa ja Pohjois-Suomessa. Tapausta käsiteltiin lehdissä ja koska asia sai niin suuret mittasuhteet, sotilasviranomaiset alkoivat tutkia arvoitusta. He tulivat siihen johtopäätökseen, että kyseessä oli joukkopsykoosi, sillä millään muulla tavalla ei voitu selittää koneiden esiintymistä tai käytöstä.¹²

Vuonna 1969 ufouutisoinnit koskivat lähinnä pohjoista Suomea. Kaleva tiedotti useista kohtaamisista joka puolella Suomea. Jutut olivat lehtien sivuilla satunnaisina kuriositeetteina ja vailla selvää motiivia. Näissä tapauksissa havaintoerot olivat suuret. Opettaja Reino Lehmusvaara ja tyttärensä Elise olivat matkalla Muoniosta Enontekiöön nähneet kummia. He kertoivat havainneensa maasta nousevan tulenvärisen valon. Valon noustua kymmenen metrin korkeudelle se oli kirkastunut valkoiseksi. 20-vuotias tytär Elise sanoi valoilmion olevan vinoneliön muotoinen jonka sivut kaartuivat sisäänpäin. Kokijat eivät halunneet kommentoida tapausta sen enempää.¹³ Myös Pudasjärvellä uutisoitiin usean silminnäkijän seuranneen litteää, lautasmaista loistavaa esinettä 1,5 tuntia.¹⁴ Kalevassa haasteltiin sallalaista Pentti Liikasta ufohavainnoista, joista lehdet olivat kirjoittaneet jo useamman kerran. Tällainen toistuva ilmiö ja havaitseminen saivat lehdet kiinnostumaan aiheesta enemmän.¹⁵ 19-vuotias kaivinkoneen kuljettaja Pentti Liikanen oli nähnyt ufon kotipaikkakunnallaan. Liikasen tarina ei juuri eroa muista silminnäkijöiden todistuksista.

Vuosina 1970–1972 uutiset alkoivat levitä ympäri Suomen. Lehdet kirjoittelivat jokaisesta pienestäkin havainnosta. Kalevan kirjoituksia oli selkeästi enemmän, kun taas Helsingin Sanomat kokosivat laajempia kokonaisuuksia sisällyttäen useamman mielipiteen tai havainnon uutisiinsa. Sotkamossa oli nähty sinisiä valopalloja pellolla ja taloja kiertelemässä.¹⁶ Limingassa vieraili iso lautasen tapainen kirkas esine. Sen reitti johti niin matalalle, että useat henkilöt erottivat jopa yksittäisiä ikkunoita, joista säteili valoa.¹⁷ Helsingissä oli nähty sekä aamulla että illalla useita ilmiöitä. Ristiriitaiset lausunnot vaihtelivat tarkkarajaisesta kiekosta epämääräiseen pilveen ja valojuovaan.¹⁸ Myös länsirannikolla tehtiin havaintoja. Rauman merivartioalueen päällikkö Kalevi Kallioinen vahvisti, että viime aikoina havaintoja oli tehty mahdollisesti enemmän kuin missään muualla Suomessa. Porilainen ufo-

---

¹¹ Kuningas 1971, 40.

¹² Kuningas 1971, 41.

¹³ Kaleva, 14.10.1969.

¹⁴ Kaleva, 25.1.1969.

¹⁵ Kaleva, 24.10.1969.

¹⁶ Kaleva, 25.1.1971.

¹⁷ Kaleva, 28.2.1971.

¹⁸ Helsingin Sanomat (myöhemmin lyhennetty HS), 4.3.1971.

seura arveli syyksi ufojen latautumista rannikolla kulkevassa magneettikentässä. Kallioisella ei ole mitään selitystä todistamattomiin ilmiöihin mutta myöntää merivartiolaitoksen olevan kiinnostunut havainnoista mahdollisten alueloukkausten vuoksi.¹⁹

Ufoasiaa spekulointiin lehdissä jo alusta pitäen. Sinne tänne uutisiin oli lisätty arvuutteluja sähköisistä häiriöistä tai rakettikokeista. Revontuliakin syytettiin. Kalevassa julkaistiin juttu keltaisesta valopallostasta kuvan kanssa. Ilmiö oli nähty Pohjois-Pohjanmaalla monessa paikassa. Oululaiset sisarukset Ulla ja Marja Moilanen seurasivat taivaallista näytelmää puolen tunnin ajan. Limingassa Konstaapeli Olavi Rautio ehti ottaa siitä kuvia. Ilmiö kuvailtiin keltaiseksi kiekoksi jonka ympärillä oli sinistä valoa. Se kulki hitaasti sykäyksittäin eteenpäin.²⁰ Kaleva otti asiakseen selvittää tapausta ufoharrastajien avustuksella. Muutama päivä myöhemmin Oulun Ufotutkimusseuralla oli ilmiöön selitys. Luonnontieteiden kandidaatti Lasse Jalonen kertoi ilmiön olleen todennäköisesti Kiirunasta lähetetty bariumpilvi. Seuran retkiporukka oli onnistunut kuvaamaan ilmiön itsekin Syötteellä ollessaan.²¹

Yleisesti ufohavaintoja tehneet ovat kertoneet ilmiöiden olevan äänettämiä tai hyvin hiljaisia. Oulunlahdella paikallinen rouva näki muutaman sekunnin kestävän valoilmion, josta lähti kumea hakkaava ääni. Halukkuus pitää mysteeriä yllä näkyy reagoinnissa, sillä Kaleva kiirehti kertomaan, ettei se voinut olla lentokone lentokorkeutensa vuoksi. Myöskään tähdenlento tai Kiirunan rakettikokeet eivät antaneet tarpeeksi hyvää selitystä ilmiölle.²² Ufoinnostuksen alkuvuosia kuvaa hyvin se, miten lehdet tarttuivat jokaiseen huhuun. Tapahtumia selitettiin yksityiskohtia myöten lehdestä riippumatta.

JAAKKO NÄRVÄ selvitti uskontotieteen väitöskirjassaan *Ufologia ja ufokokemukset uskonnollisina ilmiöinä*, että monen maailmalla sattuneen ufoaallon tai laajemman ufoinnostuksen selityksenä voidaan pitää joukkosuggestiota. Tietyllä sosio-kulttuurisella alueella uskomukset alkavat levitä kun ihmiset kiinnittävät huomiota asioihin, joita ei tavallisesti huomaisi. Nämä rinnastetaan sitten vallalla olevaan uskomukseen. Näitä joukkosuggestiivisia uskomuksia vahvistavat merkittävästi huhut ja sensaatiomainen uutisointi. Närvä kuvaa tällaista viikkojen tai kuukausien mittaista ufoaaltoa ”itseään ruokkivaksi järjestelmäksi”, joka tyrehtyy lopulta kyllästymiseen tai kriittisten mielipiteiden syrjäytettyä innostuksen.²³ Erilaisten ufoliikkeiden ja aaltojen on katsottu myös heijastavan yhteiskunnallisia kriisejä. Suomen kohdalla, ja etenkin 1960–, ja 70–lukujen vaihteessa, on järkevämpää puhua

¹⁹ HS, 11.3.1971.

²⁰ Kaleva, 26.4.1971.

²¹ Kaleva, 27.4.1971.

²² Kaleva, 14.3.1971.

²³ Närvä 2008, 313.

epävarmuustilanteesta kuin kriisistä, sillä kansainvälinen lamakausi 1960-luvulla hidasti Suomen talouden kehitystä.²⁴ Taloudellisista vaikeuksista kärsivä sanomalehdistö on tietysti tarvinnut ratkaisun ja tässä on nähtävissä kultainen tilaisuus. Itseään ruokkivana järjestelmänä ufoaalto oli erityisen pitkä eikä minkäänlaista kyllästymistä ollut havaittavissa. Päinvastoin, sillä hiljaisempina aikoina aihetta pidettiin esillä sivuavilla tai väljästi ufoihin yhteydessä olevilla uutisilla. Kriittisiä mielipiteitä ja arvioita oli tulossa enemmän kuin tyrehdyttäväksi asti.

1.2. Usko koetuksella

Toinen mielenkiintoinen mutta vähemmän palstatilaa saanut näkemys oli ufojen uskonnollinen tarkoitus. Rauhan Tervehdys oli lähteenä todella suppea, sillä vuosien 1967–1972 aikana ufoista ei kirjoitettu kuin kerran. Tämä selittynee sillä, että toimituksessa noudatettiin 60-, ja 70-luvuilla varovaista julkaisupolitiikkaa.²⁵ Rauhan Tervehdyksen haluttomuus kirjoittaa ufoista on ilmeinen mutta uskon paineen olleen kova antaa edes jonkinlainen lausunto asiasta.

Matti Pääatalo Rauhan Tervehdyksestä (RT) kokosi kattavaan artikkeliinsa pienen historian ufoista tänä päivänä sekä Raamatunhistoriallisista ilmiöistä. Lentävän lautasen käsitteen syntymän jälkeen ufojen tutkimusverkosto kasvoi maailmanlaajuiseksi elimeksi, jonka tarkoituksena oli ufojen tarkkailu ja todistusaineiston kerääminen niiden vieraasta alkuperästä. Pääatalon mielestä on selvää, että ufot voidaan konkreettisesti todistaa jopa pahimmallekin skeptikolle.²⁶

Artikkeli kertoo, että ufo on helppo erottaa muista taivaalla näkyvistä ilmiöistä. Näihin kuuluvat esineet aina satelliiteista lentokoneisiin. Varmimmin ufon kuitenkin tunnistaa valosta, joka vaihtelee nopeuden mukaan. Pientä ivaa on luettavissa myös toteamuksesta, että ufolla on satoja muitakin tunto-merkkejä, joita on turha luetella. Pääatalo väittää ufon läsnäolon absoluuttiseksi todistukseksi sähkömagneettisia häiriöitä. On raportoitu auton moottorin sammumisia, radion ja television lähetysten häiriöitä, kellojen ja kompassien sekavuutta ja metalliesineiden magnetisoitumista. Ominaista ufo-kohtaamiselle on ollut myös fysikaaliset muutokset, kuten palovammat ihmisessä tai eläimessä ja palojäljet maastossa. Eläinten kerrotaan olevan myös hyvin herkkiä vaistoamaan ufon läheisyyden.²⁷ Mitään edellä mainituista ei ole tieteellisin menetelmin todistettu vielä tänäkään päivänä, sillä ufo on edelleen tuntematon lentävä esine vailla todistettavaa alkuperää. On kiintoisaa, että uskonnollinen

²⁴ Närvä 2008, 309.

²⁵ Saarela 2007, 63.

²⁶ Rauhan Tervehdys, 3.8.1967.

²⁷ RT, 3.8.1967.

julkaisu väittää toteen todistamattomia asioita. Voi tulla vain sellaiseen johtopäätökseen, että toisille ufot ovat uskon eivätkä tieteen asia.

Rauhan Tervehdyksen toimitus sisällyttää artikkeliinsa tutkijoiden löytäneen Raamatusta noin 350 viittausta avaruuden vierailijoihin. Hesekiel todisti leimahtelevaa pilveä, joka hohti ja hehkui sisältä tulta, ja jonka sisältä näkyi neljän olennon hahmot. Filippuksen taas tempaisi pois Herran henki mutta hänet nähtiin jälleen Aadonissa, jossa julisti evankeliumia kaikissa kaupungeissa. Pääatalo pohtii, olisiko myös meidän omat kummalliset kokemuksemme kerrottu Raamatussa, mikäli ne olisivat sattuneet ennen Kristuksen syntymää. Lopulta todetaan kuitenkin, etteivät avaruusvierailijat ole mitään jumaluuksia tai maanpäälle heitettyjä enkeleitä. Niihin ei liity mitään yliluonnollista koska yksinkertaisesti sellaista ei ole, sillä Luoja on luonut maailmankaikkeuden. Niin ollen kaikki on luonnollista ja kaikelle on selityksensä. Selitystä ei vielä ole koska se vaatii aikaa.²⁸

Kirjoituksia aiheesta uskonto ja ufot ei ollut mainittavan paljon, mikä johtunee haluttomuudesta ottaa kantaa. Tässä näkyy kirkon linjanveto aiheen todellisuuteen ja vakavaan keskusteluun. Lehtiä kuitenkin kiinnosti uskonnon mahdollisuus selittää joitain aukkoja ufoteoriassa, ja julkaisi niitä kattaakseen tämänkin vaihtoehdon.

Kalevan suorittamat haastattelut asian tiimoilta julkaistiin laajana kokonaisuutena. Kirjoitus oli Kalevan osalta hyvin myötämielinen mutta vakavan journalistinen, sillä räikeimmät asenteet olivat pääosassa. Kirkkoherra Voitto Viro oli sitä mieltä, että ufot tulisi ottaa vakavasti yhtenä mahdollisena Raamatun tapahtumien selityksenä. Hänen mukaansa on täysin mahdollista, että ufot ovat konkreettisia toisilta taivaankappaleilta tulleita esineitä. Kysyttäessä Virolta ohjaavatko ufoja järjelliset olennot, hän vastaa, että jos ne kerran ovat olemassa, niin muuta mahdollisuutta ei ole. Kirkkoherra kuitenkin myöntää, että hän pitää mahdollisena myös psyykkisiä tai uskon luomia ilmiöitä. Mitä Raamatun tapahtumiin tulee, joitakin ilmiöitä voisi hyvin soveltaa todellisuuteen. Ei hän kavahta edes ajatusta siitä, että Jeesus olisi ollut vieraalta planeetalta tullut olento. Kirkkoherran mukaan se on vain yksi teoria, ja kuhunkin tulisi suhtautua levollisesti.²⁹

Tutkijat olivat jo huomanneet korrelaation suurten mullistusten ja ufohavaintojen välillä. Ilmakehässä oli suoritettu ydinräjäytyksiä jolloin havainnot selvästi lisääntyivät. Voitto Viro näkee sen olevan huolenpitoa. Ihmiskunta oli juuri saanut käsiinsä voimakkaat aseet. Meitä on voitu pitää vaarallisena itsellemme ja ulkopuolelle. Äly muualla avaruudessa ei voi olla matalammalla tasolla kuin meidän älymme. Viron humoristinen loppukaneetti ehdottaa, että maapallomme olisi vain rangaistussiirtola,

---

²⁸ RT, 3.8.1967.

²⁹ Kaleva, 11.4.1971.

johon huonosti käyttäytyneet älykkäämmän rodun edustajat olisi karkotettu opettelemaan aakkosia.³⁰ Voitto Viron eriävä näkemys muiden kirkonmiesten mielipiteistä selittyy pitkälle sillä, että hän oli kiinnostunut parapsykologiasta.

Suomen Planetistisen seuran puheenjohtaja, rovasti Arvi Merikallio toteaa, että älykkäitä olentoja on muuallakin kuin maapallolla. Todennäköisimmät paikat olisivat Mars, Venus, Kuu ja myös uloin aurinkokunta. Hän itse suosii tieteen menetelmiä ja pyrkii välttämään mielikuvituksen yliotetta. Tätä hän suositteli myös muille asiasta kiinnostuneille.³¹ Voitto Viron kanssa haastateltu Pastori Terho Pursiainen ei ole ollut asiasta kiinnostunut. Hänen mielestään on täysin mahdollista, että muillakin planeetoilla on elämää vaikka pitää epätodennäköisenä sitä että ne lentelisivät Suomen taivaalla. Pastori Arvi Seppänen taas oli tiedemiesten kannalla sähkömagneettisten ilmiöiden selityksellä. Hän korosti, ettei leimaa havaintoja harhoiksi mutta ei myöskään ajattele niitä vieraan älyn edustajiksi.³²

Olivatpa ufot sitten joukkosuggestion aiheuttama ilmiö, Raamatustakin tuttu jumaluus tai tieteellinen anomalia, niin aihe pysyi sitkeästi pinnalla. Suomen Kuvalehti ei missään vaiheessa niinkään keskittynyt aiheen uskonnollisuuteen vaan sisällytti sen sivujuonteena ufoaiheiseen artikkeliin. Mikko Haljoki kirjoittaa että ufot ovat uskontoon verrattavissa oleva ilmiö. Siihen joko uskoo tai ei.

*”Ennen et ole tosi kristitty, ennen kuin olet kokenut elämyksen, näyn, herätyksen. Ennen sitä olet vain ns. helisevä vaski ja kilisevä kulta. Tälle teorialle ei naura yksikään Suomen uskovaisista.”*³³

Näin myös ufojen tapauksessa, uskoo ken näkee. Suomen Kuvalehden toimittajalla on mielipide kohdallaan. Puheet ufoista on selitetty harhoilla ja huhupuheilla. Väitetään, että uskotaan kun nähdään. Lukuisia havaintoja on kuitenkin tullut joka puolelta Suomea kaikenlaisilta ihmisiltä, eikä kynnys uskomiseen ole juuri madaltunut. Epäusko on suurinta siinä tapauksessa, jossa joku olisi päässyt lähikontaktiin muukalaisen kanssa. Kansan yhtenäisyys seuraa myös lehtiin, sillä mitä hullummaksi jutut menivät, sitä enemmän asialehdet pysyivät hiljaa aiheesta.

---

³⁰ Kaleva, 11.4.1971.

³¹ Kaleva, 26.11.1969.

³² Kaleva, 11.4.1971.

³³ Mikko Haljoki: ”On alkanut ufojen juhluvuosi”, SK, 7.4.1972.

1.3. Salama ja satunnaiset valot – Pudasjärvellä välähtää

Pudasjärvellä nähtiin ja valokuvattiin outoja ilmiöitä päivä toisensa jälkeen.³⁴ Tapaus kiinnosti ufotutkijoita ja usean alan tiedemiehiä erityisesti siksi, että havaintoajat olivat poikkeuksellisen pitkiä, mikä mahdollisti tutkimuksessa optisten välineiden käytön.³⁵

Lehdet odottivat innolla kuvia julkaistavaksi. Ufojen julkisuusarvo nousi yhdessä yössä. Pudasjärvellä kantautui kertomuksia ufoista, ja Kaleva kirjoitti ensimmäisenä tarkan kuvauksen Särkivaaran yöllisistä tapahtumista. Taksinkuljettaja Atte Särkelä Pudasjärven Särkivaarasta kuljetti asiakkaitaan kotiin Hampuksen tanssipaikalta syyskuisena iltana vuonna 1969. Kuljettaja ja matkustajat matkasivat kohti Iso-Syötettä, ja perille päästyään näkivät useita kirkkaita oranssin värisiä valopalloja, jotka liikkuivat ilmassa suurella nopeudella hyppien ylös alas.³⁶ Kaleva sai ensimmäisenä lukijaluvut nousuun taksikuskin perusteellisesta kokemuksesta. Särkelä kertoi mielellään näkemistään ilmiöistä. ”*Näin kokonaisen avaruuden laivaston*”, kuvailee Särkelä. Näkyä kummasteltiin 18 kilometrin ajan, jonka jälkeen piti herättää vielä kylänmies, opettaja Timo Laine vaimoineen seuraamaan tilannetta. Toisella kertaa taksinkuljettajalla oli jälleen kyytiläinen kun ufoja nähtiin. Särkelä ja matkustaja rouva Inkeri Ahvenjärvi katselivat ilmiötä sen muuttuessa kirkkaasta oranssiksi. Lautasen muotoinen esine seurasi autoa 150 metrin korkeudesta useita kilometrejä, koko matkan päätepisteeseen Särkivaaraan. Sen jälkeen esine katosi. ”*Näiden ilmiöiden jälkeen pidän aina autossani kameran ja kiikarin*”, Särkelä lisää.³⁷ Muita silminnäkijöitä ei huomioitu lehtikirjoituksissa Särkivaaran tapauksessa samalla intensiteetillä kuin Särkelää ja ufotutkijoiden joukkoja. Usein muiden samanaikaisesti havaitsemat ilmiöt oli sisällytetty juttuihin Särkelästä tai ufotutkimuksesta. Särkelä oli lehdille mielenkiintoinen erityisesti siksi, että oli mahdollista saada enemmän materiaalia hänen työnkuvansa vuoksi.

Vain pari viikkoa myöhemmin Pudasjärvellä Syötteen tietämällä lokakuun kahdeksantena päivänä useat silminnäkijät havaitsivat ison valopallon ja tusinan maanpintaa lähellä liikkuvia pienempiä palloja. Ilmiötä ihmeteltiin 45 minuutin ajan kunnes ne katosivat yhtäaikaisesti.³⁸ Asiaa käsiteltiin laajasti lehdissä ja radiossa. Helsingin Sanomat eivät lähteneet uutiskilpaan mukaan heti, vaan reagoi tapaukseen vasta lokakuun lopulla saatuaan mukaan Oulun Ufokerhon puheenjohtajan lausunnon. Uutisesta kävi ilmi, että kerho suoritti alueella mittauksia ja haastatteli henkilöitä, jotka olivat ilmiön

³⁴ Ahonen-Äyräväinen 1994, 115.

³⁵ Kuningas 1971, 143.

³⁶ Ahonen-Äyräväinen 1994, 115.

³⁷ Kaleva 4.11.1969.

³⁸ HS, 31.10.1969.

nähneet. Säteilymittarilla saatiin tapahtumapaikalta vain pieniä röntgenlukemia ja selitykseksi annettiin se, että alueella on magnetiittiesiintymä, ja paikka, jossa kompassi ei toimi oikein. Kerhon puheenjohtaja Matias Päätaalo totesi haastateltavien kertomusten olleen hyvin samankaltaisia.³⁹

SOINI LAX kirjoittaa kirjassaan *Pudasjärven Ufot*, että Syötteen ympäristössä ufojen esiintymistiheys on korkein maailmassa, ”ufot kuuluvat tavallaan maisemaan”.⁴⁰ Vuoden 1970 loppuun mennessä aloitettiin varsinainen ufojen valvontakuvaus.⁴¹ Sanomalehti Kaleva lahjoitti ensimmäiset kamerat. Tutkimuksessa pyrittiin siihen, että kamerat ovat valmiudessa pitkin yötä.⁴²

Tuloksia alkoi tulla siitäkin huolimatta, että vuoden 1970 syksyn aikana havaintoja oli epätavallisen vähän⁴³. Vuonna 1971 taas saatiin kuvia, ja raportoitiin havaintoja enemmän kuin koskaan aiemmin.⁴⁴ Tätä ajanjaksoa on voitu pitää käännekohtana sikäli, että suuren julkisuusarvon, tieteellisen tutkimuksen ja median osallisuuden vuoksi ihmiset kertoivat havainnoistaan helpommin. Vaikka ihmisten on ollut aina vaikea tuoda havaintojaan esille leimaamisen pelossa, niin ufokohu sai aikaan sen, että kynnyks madaltui huomattavasti ja yksittäisistäkin havainnoista uskallettiin ja nimenomaan haluttiin kertoa. Tapausta seurattiin Suomessa usean vuoden ajan.

Helsingin Sanomat ja Kaleva tarkastelevat Pudasjärven tutkimusta lähemmin samana päivänä tammikuussa 1971. Kalevan Pentti Portaankorva keskittyy artikkelissaan tapauksen tieteellisiin aspekteihin. Ufokerhon ohjelmaan kuului vuoden 1971 aikana selvittää mistä valoilmiot tulevat tai mikä ilmiön luo. Ahti Karivieri oli Portaankorvalle antamassaan haastattelussa kertonut, että kuvien saaminen ei ollut enää tärkeintä, sillä valokuvia oli jo saatu joka puolelta maailmaa tutkittavaksi asti. Tärkeintä oli sen sijaan kasvattaa tietoisuutta ja kun asiaa on tarpeeksi tutkittu, saada todistaa ilmiö joksikin. Tästä pienestä ristiriidasta huolimatta Pudasjärvellä kuvattiin ufoja. Kalevan lahjoittamissa kameroissa käytettiin *Ektakrome Infrared*-filmiä, joka oli paras mahdollinen tieteellisiin ja sotilaallisiin käyttötarkoituksiin. Kuvaaminen ei silti ollut täysin vaivatonta. Filmi vaati alle kymmenen pakkasasteen lämpötilan säilyäkseen, joten sattui sekä jäätyksi että värien häviämistä kuvista. Päivystyskameroissa päädyttiin käyttämään hitaampaa infrapunafilmiä, jotta isommilta ongelmilta vältyttäisiin.⁴⁵

---

³⁹ HS, 31.10.1969.

⁴⁰ Lax 1972, 38.

⁴¹ Kuningas 1971, 144.

⁴² Lax 1972, 39–40.

⁴³ Kuningas 1971, 141.

⁴⁴ Kuningas 1971, 146.

⁴⁵ Kaleva 30.1.1971.

Artikkelissaan ”Ufot, älkää unohtako Pohjois-Suomea” Portaankorva summaa ajan olevan muuttunut. Tiedemiesten selonteot sähköisistä purkauksista⁴⁶ eivät enää riitä, vaan halutaan tietää enemmän. Ufoihin uskoville vastaan puhuvat todisteet eivät ole tarpeeksi vakuuttavia.⁴⁷

Se, missä Kalevan artikkeli keskittyy tieteeseen, Helsingin Sanomat käsittelee Pudasjärven tapahtumia kulttuuriselta kannalta. Ufot olivat matkalla hyväksyttävämmäksi ilmiöksi mystisyydestä huolimatta vaikka se olikin edelleen lähinnä uskon asia. Aikavälillä 1967–1972 ihmisten hyväksyntä ja asiallinen suhtautuminen ilmiöihin ei ole ollut jatkuvasti nouseva trendi. Mauno Saari Helsingin Sanomista kirjoittaa Atte Särkelän kohtaamasta yhteiskunnan varovaisesta suhtautumisesta. Särkelä kertoo:

*”Aluksi hyvinkin innokkaasti ilmiöitä tutkineille ja niihin asiallisesti suhtautuneille on joissakin tapauksissa tullut pelko naurunalaiseksi joutumisesta. Näin syntyvät kiihkeimmät vastustajamme.”*⁴⁸

Samasta syystä hän epäröi alkuun kertoa omista kokemuksistaan mutta tuli siihen tulokseen, että asiaa on tutkittava. Jos asioista ei kerro, ei saada tutkittavaa. Piruilu, jonka hän sai osakseen omista tarinoistaan, tekivät silminnäkijät varovaisiksi. Tiedossa oli tapauksia, joissa erikoisia tapahtumia todistaneet henkilöt vaikenivat näkemästään ja muuttuivat synkkämielisiksi. Särkelä epäili, että tapahtumat olivat olleet liian vaikeita kestettäviksi koska osalliset joutuivat sairaalahoitoon. Pelokkaita reaktioita oli kuitenkin vain hyvin vähäinen määrä, sillä pelot kohdistuivat lähinnä yhteiskunnan vastaanottoon.⁴⁹

Harvassa asiassa on mahdollista saada yhteisöllinen yksimielisyys. Näin myös Koillismaalla, sillä ihmiset jakaantuivat kahteen leiriin, uskoviin ja epäilijöihin.⁵⁰ Lehdissä alettiin kirjoittaa epäilevään sävyyn⁵¹ ja useat asiantuntijat jakoivat mielipiteensä valokuvissa esiintyneistä ilmiöistä. Selitykset vaihtelivat autojen valoista aina lämpimän ilman nousemiseen savupiipuista.⁵² Särkelän mielestä juuri tämä antoi lisäpontta tutkimukselle. Haluttiin osoittaa, että silminnäkijät olivat tavallisia järkeviä kansalaisia.⁵³

⁴⁶ Portaankorva, ”Ufot, älkää unohtako Pohjois-Suomea” (art.), Kaleva, 28.1.1971.

⁴⁷ Kaleva, 30.1.1971.

⁴⁸ HS, 30.1.1971.

⁴⁹ HS, 30.1.1971.

⁵⁰ HS, 30.1.1971.

⁵¹ Kaleva, 28.1.1971.

⁵² Lax 1972, 40.

⁵³ HS, 30.1.1971.

Helsingin Sanomat toi aiheesta virinneeseen julkiseen keskusteluun mukaan näkemyksen ufoharrastajalta. Kirjoituksella haluttiin lievittää sensaation aineksia osoittamalla, etteivät harrastajat ole mielenvikaisia. Oulun Ufokerhon puheenjohtaja Matias Päätaalo kertoi maltillisen mielipiteensä. Yhteiskunnallisen aseman vaarantumisesta hän piti sellaisena syynä, mikä esti kertomasta kokemuksista. Vaikka keskustelu ufoista oli jo siirtymässä asialliseksi, henkilön tuli olla vahva, jotta ufoihin voisi suhtautua kuin mihin tahansa muuhun asiaan. Toisaalta taas liiallinen intohimokin on pahasta. Punainen linja voi kadota kun etsitään elämän suuria mysteerejä. Tutkijoilta ja tiedemiehiltä vaaditaan hyvää harkintakykyä ja rohkeaa suhtautumista.⁵⁴ Hieman vastavuoroinen kyyninen osanotto tuli Kalevalta, jossa Karivieri totesi, että yhdeksän kymmenestä tiedemiehestä ei ota kantaa millään tavalla, sillä saattaisivat vaarantaa maineensa puuttumalla asiaan.⁵⁵

Uutisten ja ufoaiheisten juttujen määrästä päätellen tiedotusvälineet halusivat pitää tiedonnälkäiset ravittuna tutkimustuloksia odotellessa. Aihe oli pinnalla muissakin yhteyksissä. Toukokuussa 1971 Kuopion valtakunnalliset ilmailupäivät saivat vetonaulakseen muun muassa ufo-, ja avaruusaiheiset näyttelyt. Parhaan mahdollisen näyttelyn ja kävijämäärän saavuttamiseksi järjestäjät vetosivat yleisöön, jotta kaikki materiaali ufoista saataisiin esille.⁵⁶ TV 2 halusi käsitellä päivän polttavaa aihetta ajankohtaisohjelmassaan.⁵⁷

Kaikki valokuvat eivät suinkaan päätyneet tutkijoiden mappeihin vaan niitä julkaistiin aika ajoin lehdissä kaiken kansan ihmeteltäväksi. 25.3.1971 Kaleva julkaisi kuvan ja kirjoituksen lautasen muotoisesta esineestä otsikolla ”*LENTÄVÄ LAUTANEN kuvattiin Särkivaarassa*”. Valokuvista saatiin paljon tietoa. Infrapunakamera oli ikuistanut leveälierisen olkihatun muotoisen esineen maaliskuun 14. päivän iltana. Tutkimuksessa havaittiin, että esineen on täytynyt olla pysähdyksissä, sillä yhtä selvää muotoa ei ole ennen valokuvissa nähty. Liikkuessaan se on jättänyt kuviin vaalean juovan, jonka perusteella voitiin erottaa liikkuva ja liikkumaton esine. Joissain kuvissa alaosat olivat valottuneet. Ahti Karivieri epäili tämän johtuneen esineen läheisyydestä kameraan ja tuli myös toiseen johtopäätelmään. Hän arvioi esineen olleen läpimitaltaan useita kymmeniä metrejä. Esineen ollessa lähinnä kameraa välimatka arvioitiin ainakin 500 metrin mittaiseksi. Esinettä ei kuitenkaan voitu tunnistaa tarkemmin.⁵⁸ Valotusta selviteltiin enemmänkin kun useita filmejä meni pilalle. Syyksi arveltiin radioaktiivista säteilyä, sillä pelkkä valo ei voi valottaa filmejä kameran kuoren läpi.⁵⁹

---

⁵⁴ HS, 30.1.1971.

⁵⁵ Kaleva, 30.1.1971.

⁵⁶ HS, 17.3.1971.

⁵⁷ HS, 27.1.1971.

⁵⁸ Kaleva, 25.3.1971.

⁵⁹ Kaleva, 23.4.1971.

Tutkimus kulminoitui tutkimustulosten julkaisuun. Pari vuotta käynnissä olleen tutkimuksen saalis esiteltiin kuvien yhtenäisenä kokonaisuutena ensimmäistä kertaa. Yli 25 000 kuvasta valittiin valokuva-analyysin perusteella 30 kuvaa käsittävä näyttely. Insinööri Karivieri toteaa, että ilmiöitä on pyritty tutkimaan ainoastaan realiteettien pohjalta eikä kyse voi olla enää yksittäisestä ilmiöstä. Kuvissa esiintyi erimuotoisia ja kokoisia valoilmiöitä sekä aineellisia muotoja. Jotkut ilmiöistä on saatu kuvattua ainoastaan infrapunafilmille, osa näkyi tavallisissakin filmeissä. Näitä erikoisia kuvattavia olivat niin sanotut säteilypatsaat. Seura järjesti myös paneelikeskustelun, jossa käsiteltiin kuvia ja niiden valottumista. Yksimielisyyteen ei päästy vaikka tieteellisellä tutkinnallakin oli yritetty osoittaa muun muassa valottumiseen johtanut radioaktiivinen säteily. Professorit Jukka Kyrki ja Juhani Oksman epäilivät filmien käsittelyn vaikuttaneen kuvien syntyyn.⁶⁰

1.4. Tunnistamaton lentävä raketti ja sen jälkipuinti

Revontulikamerat olivat vanginneet kuviin valoilmiöitä eri puolilla Pohjois-Suomea. Suurimman mylläkän aiheutti lokakuun alussa vuonna 1969 joka puolella Suomea nähty öinen valoilmiö. Samaan aikaan Neuvostoliitossa oli käynnissä hanke, jossa valmisteltiin tekokuun laukaisemista avaruuteen. Helsingin Sanomat julkaisi uutisen 7.10.1969, jossa silminnäkijät kertoivat näkemästään. Ilmiön kerrottiin muistuttavan raketin nousua, ja muodoltaan aina kirkkaasta punaisesta ympyrästä tasapaksun pötkylän muotoiseen valoon. Ilmiö oli nähty jopa lentokoneesta.⁶¹ Seuraavana päivänä Helsingin Sanomat uutisoi ilmiön olleenkin ehkä rakettkokeilu, jota puolsi Jokioisten observatorion johtaja, tohtori Pentti Järvi. Hän piti todennäköisenä rakettkokeilua, muttei uskonut ilmiön liittyneen mitenkään tekokuun valmisteluihin. Syyksi hän kertoo sen, että tekokuut lähetettiin matkaan Siperian eteläpuolisilta alueilta, joten sitä ei ole voitu nähdä Suomessa.⁶² Kaleva kertoo tutkimusten etenemisestä kahdessa kirjoituksessa samana päivänä 24.10.1969. Rakettkokeiluspekulaation lisäksi toinen tutkintalinja esittää syyksi ionosfäärikokeilua, jossa lähiavaruuteen päästetään natriumpilvi. Tutkijat eivät vielä olleet päässeet yksimielisyyteen, mutta olivat yhtä mieltä kuitenkin siitä, että ilmiö ei ollut ufo vaan maasta lähetetty raketti.⁶³

---

⁶⁰ HS, 10.4.1972.

⁶¹ HS, 7.10.1969.

⁶² HS, 8.10.1969.

⁶³ Kaleva, 24.10.1969.

Pitkällisten uutisointien jälkeen sekä Kaleva, että Helsingin Sanomat julkaisivat tutkimustulokset lokakuun lopussa Kevon ja Sodankylän revontulikameroihin tallentuneista kuvista 6.10.1969. Sanomalehti Kaleva uutisoi lehdessään 29.10.1969 asiantuntija-arvion tapauksesta. Lentokapteeni Börje Hjelman perusteellisessa haastattelussa saadaan uskottava selitys ilmiölle. Kyseessä oli kapteeni Hjelman mukaan Neuvostoliitosta laukaistu tekokuu Meteor II. Raketin reitti ei kulkenut Suomen yli, mutta noustuaan tarpeeksi korkealle se näkyi auringon valossa Suomeen ja Ruotsiin asti. Kuvissa nähtävä pyrstö oli mitä luultavimmin rakettimoottorin normaalista palamisesta aiheutunut savupilvi. Tekokuuta koskevat tiedot Hjelm sai *Royal Aircraft Establishment*ilta, Englannista.⁶⁴

Helsingin Sanomat tuli mukaan kaksi päivää myöhemmin omalla uutisoinnillaan. Havainnosta haastateltiin Sodankylän observatorion FM Eero Katajaa Helsingin Sanomissa. Hänen mukaansa Koillismaan ufoaktiivisuus oli varsin merkillistä mutta ei ottanut kantaa siihen, mikä ilmiö voisi olla. Samassa uutisessa Ilmatieteen laitoksen tohtori Christian Sucksdorff arvioi tapauksen olleen jonkinlainen raketतिकoe, sillä esineen perässä on havaittavissa valohuntu. Hän kuvailee:

*”Omituista on se, että kuvissa näkyy selvä valoisa kärki ja sen sivuilla ikään kuin muita samanlaisia esineitä. Avaruuden magneetti- ja sähkökenttiä tutkittaessa on kyllä normaalia että raketin ympärille lasketaan bariumpilvi. Valohuntu saattaisi muodostua sähkökentän konstruoimista pilven osista.”*⁶⁵

Arvionsa antoi myös Oulun Yliopiston sähkötekniikan laitoksen esimies, professori Juhani Oksman. Hän oli vakuuttunut siitä, että kuviin päätyneet ilmiöt ei ollut ufo, vaan ihmisen aikaansaama valoilmiö raketin muodossa.⁶⁶

Toisessa lokakuun 24. päivän kirjoituksessa Kaleva ilmaisi närkästyksensä valoilmiötä seuranneeseen jälki-ilmiöön. On selvää, että uutiskilpa oli käynyt kärkkääksi ja kaikki halusivat osan valokeilasta. Oli käynyt niin, että revontulikameralla saadut kuvat oli asetettu julkaisukieltoon suomalaisessa lehdistössä 31.10.1969 saakka. Kuvat oli luvattu Kalevan käyttöön, kunhan filmit saataisiin kehitettyä. Ilmatieteen laitos asettui asiassa poikkiteloin ja syyt tiedustellessa ilmeni, että Ilmatieteen laitoksen ylimeteorologi Christian Sucksdorff oli tarjonnut kuvien julkaisuoikeuden Suomen Kuvalehdelle perustuen Ilmatieteen laitoksen ja Suomen Tiedeakatemian päätökseen. Päätös oli kuitenkin tehty mitä pienimmässä piirissä ja suurilta osin siihen oli vaikuttanut itse Sucksdorff. Hänen mukaansa Suomen Kuvalehti oli valittu siksi, että asia oli jo niin vanha. Ei ajateltu päivälehtiä asian enää

⁶⁴ Kaleva, 29.10.1969.

⁶⁵ HS, 31.10.1969.

⁶⁶ HS, 31.10.1969.

kiinnostavan. Myös kuvien laatu olisi parempi eivätkä yksityiskohdat menisi hukkaan syväpainoasuisessa lehdessä. Kalevan toimitus suivaantui Suomen Kuvalehden nousemisesta suosituimmuusasemaan paikkansa pitämättömien seikkojen vuoksi, sillä kyseessä oli valtion omaisuus eikä kuvia ollut asetettu salassa pidettäviksi muista syistä. Kaleva kertoo vakavin sanankääntein kuinka päivälehdistö oli asetettu informaatioosaan, joka koski myös televisiota ja radiota.⁶⁷

Kalevan ja Ilmatieteen laitoksen välinen vääntö sai odottamattoman käänteen, kun *Liitto*-niminen sanomalehti julkaisi kuvat lehdessään ennen karensiajan päättymistä. Lehti oli saanut kuvat haltuunsa Sucksdorffilta luvattuaan, ettei niitä julkaista ennen määräaikaa. *Liitto* kuitenkin rikkoi kirjoittamansa sopimuksen ehdot. Myös Kaleva julkaisi kuvat ennen määräaikaa asian tullessa julkiseksi. Sucksdorff kieltäytyi kommentoimasta avaruusesineen lentoon liittyvistä havainnoistaan ennen 31. lokakuuta 1969, jonka Kaleva näki liittyvän vahvasti Suomen Kuvalehdelle suotuun suosituimmuusasemaan. Kaleva sai lyötyä vielä ylimeteorologin vyön alle viitatessaan tapaukseen, jossa Kululaitosten ja yleisten töiden ministeri Paavo Aitio oli Sucksdorffin mukaan kehottanut Ilmatieteen laitosta esiintymään enemmän julkisuudessa. Kaleva ei epäröinyt julkaista tätä väittämää kirjoituksen lopussa sokerina pohjalla, lisäten siihen vielä piikin selvästä kehotuksen noudattamisesta.⁶⁸

---

⁶⁷ Kaleva 24.10.1969, ”Julkaisukiello oudoin perustein”

⁶⁸ Kaleva, 24.10.1969 ”Julkaisukiello oudoin perustein”

2. TOISEN ASTEEN UUTISET

2.1. Tiedettä ja tiskivettä

Luultavasti Suomen kuuluisin ufotapaus sattui Kuusamossa 3. tammikuuta 1971. Saapungin kylällä nähtiin usean silminnäköijän toimesta kirkkaan valopallon liikkuvan Saapunkijärven Pitkäperän yläpuolella. Ilmiö laskeutui paikallisen parikunnan Mauno ja Martta Talalan pihaan. Päivän valjetessa paikalta löytyi outo jälki. Paksu lumipeite oli sulanut ilmiön alla vihertäväksi jääkuoreksi, jonka keskellä oli pystyssä jääpuikkoja.⁶⁹ Koillis-Sanomien päätoimittaja Mauno Kyllönen julkaisi jutun lehdessään seuraavana päivänä. Utinen sai sellaisen vastaanoton, että Talalan pihamaalle alkoi ilmestyä ihmisiä läheltä ja kaukaa näkemään tätä ihmettä.⁷⁰

Helsingin Sanomat oli ollut kuulolla ja kirjoitti jutun jo 6.1.1971. Uutisessa kerrottiin Talaloiden lisäksi muista silminnäköijähavainnoista, joista useimmat luulivat valon loimotusta tulipaloksi. Kaikkien silminnäköijöiden vahvistetaan nähneen valon kuitenkin vain minuutin verran. Mauno Talala sulatti vihreää jäätä juomalasissa tutkiakseen sitä. Neste jäi vihreäksi ja lasin pohjalle muodostui paksu sakkakerros. Otaniemen Geologisen tutkimuslaitoksen tohtori Birger Wiik oli skeptinen laskeutumisen jäljen suhteen. Hänen mielestään kyseessä oli luultavasti meteoriitti, joita putoaa Suomeen satoja vuodessa. Vihreän värin hän otaksuu tulleen normaalista jäätymisreaktiosta, jossa kirkas vesi muuttuu vaalean vihreäksi jäätyessään. Lisäksi siihen on voinut sekoittua jotain maanviljelijöiden käyttämiä kemikaaleja.⁷¹

Ufotutkijat pääsivät paikan päälle vasta kolmen päivän päästä tapahtuneesta. Särkivaaran tutkimus oli ollut tähän asti etualalla. Saapungin ufo kuitenkin vei tutkijoiden huomion pitkäksi aikaa. Ahti J. Karivieri joukkoineen aikoivat selvittää tapauksen juurta jaksain.⁷² Kaleva piti jännitystä yllä ja tiedotti alustavista havainnoista 8.1.1971 usean tutkijan voimin. Tässä vaiheessa ei voinut syyttää Kalevaa sensaatiomaisesta uutisoinnista, sillä toimitus näki todella vaivaa saadakseen oikeita tuloksia esiin. Jäähän arveltiin tulleen vihreyttä klorofyllistä tai palamisjätteistä. Jään vihreä väri oli myöhemmin muuttunut siniharmaaksi, joten selvitystyöt olivat vielä kesken. Sulatetusta näytteestä ei ollut epähuomiossa mitattu radioaktiivisuuttakaan. Alustavissa tutkimuksissa palamisjätteet sisälsivät kasvisolukkoa, puuhiiltä sekä palamatonta solukkoa. Ahti Karivieri kertoo ufokerholaisten odottavan biologista tutkimusta mielenkiinnolla. Hän ihmetteli suuresti myös tohtori Wiikin asiasta tietämätöntä

⁶⁹ Kuningas-Laitinen-Löfman 1994, 144–145.

⁷⁰ Lax 1972, 46.

⁷¹ HS, 6.1.1971.

⁷² Lax 1972, 43, 47.

lausuntoa. Meteoriteoria on liki mahdoton, sillä ilmiö oli kulkenut niin hitaasti. Myös sen valon voitiin nähdä valaisevan asuinhuoneen paksujen verhojen läpi jopa kahden kilometrin päässä. Tarkempia tutkimustuloksia näytteistä oli tulossa kiinnostuneilta osapuolilta ainakin Oulun Yliopiston kemian ja biologian laitoksilta, Oulun Osakeyhtiön laboratoriosta sekä Ruotsista. Rajavartiolaitosta asia ei kiinnostanut ollenkaan. Kaleva tiesi kertoa, että vastaavassa tapauksessa Brasiliassa armeija oli eristänyt laskeutumisalueen ja metallin kaltaista materiaalia sisältävien näytteiden tutkimustulokset oli julistettu salaisiksi.⁷³

Vain muutama päivä myöhemmin Kaleva sai tiedottaa uusia tuloksia tutkimuksia johtavalta Kariviereltä. Hänen mielestään ilmiö ei ollut esineellinen. Yhtenä mahdollisuutena oli jokin vielä tuntematon luonnonilmiö. Oululaisten tutkimuksissa oli havaittu näytteen poikkeuksellinen happamuus, sen pH-arvo oli vain 4,8 normaalin 6,5-7 sijaan. Tarkempia tuloksia odoteltiin, sillä kaikkia osatutkimusten tuloksia ei vielä ollut saatu yhdistettyä. Parhaat näytteet olivat saaneet ruotsalaiset, jotka ehditivät paikalle ensimmäisenä.⁷⁴ Ruotsin tutkijoiden edustusta asiassa ei tiedetty mutta heidän epäiltiin olleen sotilasasiamiehiä. Miehet olivat Ruotsin armeijan tutkimusosaston edustajia.⁷⁵

Lehdet pysyivät ajan tasalla jatkuvasti. Pieninkin tutkimustulos julkaistiin ja eri tahojen mielipiteitä uutisoitiin. Kalevan uutisissa eniten äänessä oli ufotutkimusten johtaja Karivieri, mikä mielestäni viittasi lehden puolueellisuuteen. Näytteitä kuitenkin tutkittiin huolellisesti ja asiallisesti. Oulu Oy:n tutkimus valmistui ensimmäisenä ja se löysi näytemassasta lähinnä orgaanisia aineita. Solujen alkuperä oli silti mysteeri. Tämän johdosta tutkimus siirtyi biologeille. Mikroskoopilla tarkasteltuna näytteestä löytyi myös pieniä metallihiukkasia.⁷⁶

Sekä Helsingin Sanomat että Kaleva tuntuivat olevan vilpittömästi kiinnostuneita tuloksista. Kumpikin lehti vertaili tutkimustuloksia ja pohtivat analyysia. Näytteessä eniten kiinnosti titaani. Nimenomaan siksi, ettei tiedetty miten se oli näytteeseen joutunut. Kasveissa ei ole titaania, ja hiekkaa tai pölyä löytyi näytteistä niin vähän, ettei se voinut olla niistä peräisin. Karivierin mukaan se viittaa siihen, että titaani olisi tullut ilmiön mukana.⁷⁷ Helsingin Sanomat arvuuttelee titaanin esiintyneen yhdisteen osana. Joidenkin tutkijoiden mukaan nimenomaan titaani olisi väriä luovuttanut osa ja yhdisteen keskusatomi.⁷⁸ Kaleva julkaisi vertailevan tutkimuksen tuloksista 22.1.1971. Talalan pihalta

---

⁷³ Kaleva, 8.1.1971.

⁷⁴ Kaleva, 12.1.1971.

⁷⁵ Ahonen-Äyräväinen 1994, 119.

⁷⁶ Lax 1972, 48.

⁷⁷ Kaleva, 15.1.1971.

⁷⁸ HS, 19.1.1971.

otetut luminäytteet ufojäljen ympäriltä todettiin tavalliseksi lumeksi ja näytteet jäljen kohdalta poikkeuksellisen likaiseksi. Näytteitä otettiin useita ja kaikki tutkittiin sulatettuina. Lumi sulii kirkkaaksi, ufonäytteen jää jäi siniharmaaksi. Tuloksia tukemassa oli myös liuta tieteellisiä tuloksia, kuten pH-arvot ja johtokyky.⁷⁹ Samana päivänä Helsingin Sanomissa käsiteltiin Oulun Yliopiston jäykkää linjaa tutkimuksissa Karivierin haastattelussa. Yliopiston ohjesääntönä oli, että tutkimuksia saa tehdä vain omalla ajalla ja siinä tapauksessa, että tutkimuksen voidaan katsoa hyödyntävän jotain menossa olevaa tutkintaa. Lausunnot eivät saaneet virallista leimaa, sillä laitoksen nimeä ei saanut mainita. Tulokset tuli antaa yksityishenkilöinä. Karivieri arvioi, että tiedemiesten arvostus laskee kansan silmissä jos erehtyy tutkimaan ufoja virallisesti. Oulu Oy:n tutkintatavasta Karivieri kiitteli hieman sarkastisesti. Vaikka näytteet ja sen tutkiminen oli otettu varsin vakavasti, oli se tehty ilmeisesti primielessä.⁸⁰

Lehdistä oli odottamatonta apua myös ufotutkijoille. Tohtori Birger Wiik haluttiin tutkimaan Saapungin ufojälkeä. Hän oli saanut kansainvälistä kuuluisuutta kuukivien tutkimisesta. Oulun ufotutkijat lähettivät Wiikille näytteen Kuusamosta hänen ollessaan ulkomailla. Tutkija Wiikillä oli paljon muitakin kiireitä eikä häntä ufot kiinnostaneet. Sanomalehdet kuitenkin olivat jo uutisoineet hänelle lähetetystä näytteestä ja hänen lausuntoaan odotettiin.⁸¹ Lehden varaslähtö tuotti tulosta, sillä lausunto saatiin. Helsingin Sanomien laajassa uutisoinnissa oli selvästi rivien välistä luettavissa Kalevan vastainen kilpailu ja tapaukselle osoitettu skeptisyys. Kalevalle ei juuri jäänyt sijaa uutisoida mistään jäljellejääneestä arviosta. 23. päivä tammikuuta 1971 syntyi selkkaus, josta Saapungin ufo muistetaan. Birger Wiikin virallinen arvio ufojäljen jäädästä oli tiskivettä. Hän kertoo Helsingin Sanomissa asian olevan banaali, sillä hän ei voinut näytteen kemiallisen analyysin jälkeen tulla muuhun johtopäätökseen. Näyte oli pihalle viskattua tiskivettä, joka jäättyi vihreäksi. Hänen mielestään oli myös outoa, että suurin osa havainnoista tulee Pohjois-Suomesta. Tähtitieteellisen yhdistyksen Ursan sihteeri Antti Jännes sanoo, ettei voida tehdä mitään olettamuksia sen pohjalta missä ilmiöitä havaitaan. Hänen mielestään pohjoisessa on ollut enemmän edellytyksiä nähdä valoilmiöitä. Samassa kaksiosaisessa kirjoituksessa selvitetään pohjoisen Suomen mielipide tästä virallisesta arviosta. Ahti Karivieri kiistää jyrkästi tiskivesiteorian. Hänen mielestään Wiik puhuu vain sitä mitä hänet on pantu puhumaan. Hän tuumaa myös, ettei ufotutkimus taida olla arvostetulle kuukivien tutkijalle tarpeeksi arvokas kohde. Karivieri lausuu:

---

⁷⁹ Kaleva, 22.1.1971.

⁸⁰ HS, 22.1.1971.

⁸¹ Lax 1972, 49.

*”Saapungin ufon tutkimuksessa on tultu vaiheeseen, jossa arvostettu tutkija tohtori Wiik on antanut lausuntonsa tutkimatta asiaa. Oulusta katsoen voidaan todeta, että tiedemiesvalan antanut henkilö käyttäytyy varsin omalaatuisesti. Hän on antanut lausuntonsa lopettaakseen tutkimuksen. Asiaan on kuitenkin ryhdytty siltä pohjalta, että vastustusta tullaan kokemaan. Tämän vuoksi tutkimusmenetelmät on valittu siten, että epäolennaiset tekijät eivät häiritse ilmiön todellisen luonteen selville saamista.”*⁸²

Kalevan vastaisku saatiin pari päivää myöhemmin vetoamalla protokollavirheisiin ja liioiteltuihin väitteisiin. Karivieri kertoo Kalevassa, ettei tohtori Wiik ole antanut julkisuuteen tuloksia kemiallisesta analyysistä, jonka perusteella on päässyt tiskivesiteoriaan. Lausuntonsa tukena hänellä oli vain salamateoria, joka selittäisi Saapungin ilmiön kirkkaan valon. Karivieri on haastattelussa selkeän turhautunut siitä, ettei Wiik ole vaivautunut lukemaan hänelle toimitettua ilmiön kulkua selostavaa kuvausta tai edes asiaa koskeneita lehtiartikkeleita. Koska Wiik on viitannut tekemiinsä analyyseihin, hän on sitoutunut näyttövelvollisuuteen, joten odotettiin tietoa siitä, mitä tiskivesi todella sisälsi. Myös Talalat pahoittivat mielensä Birger Wiikin arviosta. Emäntä Martta Talala sanoo, että hän ei nakkele tiskivesiään ikkunan alle.⁸³

Sillä ufotutkimus oli kohdannut vähättelyä tiedemiesten taholta, Kalevan vastarinta jatkui. Näytti siltä kuin kaikista odotetuista oudon näkemysten omaava henkilö keräsi sympatioita harrastajien puolelle. Oulun Ufokerhon puheenjohtaja Matias Päätaalo ei ymmärtänyt, miksi arvostettu tutkija antoi niin naurettavan selityksen tapaukseen. Hänelle kun lähetettiin virallinen tutkimuspyyntö asian tiimoilta. Tiedossa oli että Amerikan matka NASA:n työtehtävissä piti tohtorin kiireisenä mutta odotettiin sentään asiallisempaa tutkimusta.⁸⁴ Kenties Kaleva katsoi asian lipsuvan jo liian vakavaksi, sillä mukana oli myös kevennys pakinan muodossa. Jarmo K. Korhonen sätti tasapuolisen sarkastisesti tohtori Wiikiä sekä Oulun Ufokerhon menettelytapaa.

Juttu oli alkanut kuivua kasaan odotellessa virallisia selityksiä ja tuloksia. Lehdet saivat enää vaivoin jutun juurta Kuusamosta. Pieni muutos tuli Saapungin ufon tutkimuksen laajennuttua kansainväliseksi. Tutkijat lähettivät ufotutkimusorganisaation välityksellä näytettä Saapungista Englantiin asti. Yritys ei enää kuitenkaan tuottanut samanlaista mediamylläkkää kuin aiemmin, ja hiljalleen kirjoitukset hävisivät.⁸⁵

---

⁸² HS, 23.1.1971.

⁸³ Kaleva, 24.1.1971.

⁸⁴ Kaleva, 27.1.1971.

⁸⁵ HS, 27.4.1971.

2.2. Vilpittömästi vihreitä miehiä

Saapungin valopallo ei suinkaan ollut ainoa tapaus, jossa ufot jättävät jotain jälkeensä. Ufojen kohtaamisilla on ollut usein konkreettisia seurauksia. Jo ennen Kuusamon tiskivesitapausta Helsingin Sanomat uutisoivat useista väitetyistä ufojen jättämistä jäljistä. Kuten aiemminkin, Helsingin sanomat uutisoivat laajemmin kuin paikallinen Kaleva, joka pyrki keskittymään yhteen menossa olevaan tutkintaan tai huomionarvoiseen tapaukseen. Vilppulasta löydettiin noin 12 metrin halkaisijaltaan oleva ympyrä maasta. Ruoho ja kuusentaimet sen kehältä olivat kuolleet. Teorioita jäljen alkuperälle oli useita mutta todennäköisimpänä pidettiin ufoteoriaa. Syntymisajankohta arvioitiin viimeisen parin vuoden aikavälille. Vastaaviin tapauksiin oli ulkomailla törmätty jo useasti mutta Suomessa tämä oli ensimmäinen laatuaan. Pian Vilppulan tapauksen jälkeen myös Pihlajavedellä oli havaittu samanlainen ympyrä.⁸⁶ Eurajoella ja Luviolla uutisoitiin jäältä löytyneen 5 x 7 metrin suuruinen painauma. Jälki koostui sulaneesta lumesta ja vedestä. Merivartija Kalevi Kallioinen vahvisti lehdelle, että kyseessä on luonnollinen ilmiö, joka johtuu lämpimästä sään aiheuttamasta veden noususta jään päälle.⁸⁷

Humanoiditapauksissa nousi pari kokemusta selvästi esille. Jo siksi, että niistä ei uutisoitu lähes ollenkaan. Tämä johtuu luonnollisesti siitä, että olentoelämykset tulivat tietoon vasta pitkiäkin aikoja tapahtuma-ajankohdan jälkeen, jolloin uutisarvokin oli jo merkittävästi heikentynyt. Valoilmiöitä todistaneet ovat sulautuneet hyvin kirjavaan havaitsijoiden joukkoon mutta olennon nähneet ovat olleet mahdollisesti päästään vialla eikä kukaan halunnut joutua naurunalaiseksi.

Huhtikuun 15. päivänä 1970 Sallassa asuva Kalle Tiihonen kohtasi odottamattoman vieraan. Tapauksen jälkeen isäntä ei saanut nukuttua kolmeen yöhön ja hänestä tuntui kummalliselta vielä viikkoja tapahtuman jälkeen.⁸⁸

Perhettä haastateltiin Kalevassa. On syytä mainita, että vaikka aihe oli kuuma, humanoidit olivat täysin uskomaton käsite. On siis ymmärrettävää, että Kaleva halusi pohjustaa uutista asianomaisten saavutuksilla ja empaattisella elämäntarinalla. Liian karkea lähestymistapa olisi asettanut Kalevan huonoon valoon. Taustatiedoiksi kerrottiin, että Tiihosta pidettiin luotettavana miehenä Isomaan asutus-

---

⁸⁶ HS, 26.9.1969.

⁸⁷ HS, 6.2.1971.

⁸⁸ Kuningas-Laitinen-Löfman 1994, 138–139.

alueella. Hän oli kova urheilemaan ja voittanut liki kaksikymmentä piirimestaruutta ja useita pienempiä palkintoja. Hänen isänsä, 93-vuotias Juho, oli arvostettu, kovia kokenut muurmanninlegioonalainen⁸⁹. Tiihonen kertoi tapahtumista lehdessä mutta julkisesti vasta kun oli tutustunut alan kirjallisuuteen. Hän rohkaistui kertomaan asiasta myöhemmin, kun huomasi vastaavaa sattuneen muillekin. Tiihonen oli varma, että olennolla oli hänelle jotain tärkeää kerrottavaa. Ahti Karivierin näkemys tapahtuneesta oli astraalimaailman kuvansiirto, joka tapahtui ajatuskenttään. Tutkimuksen kannalta tällaiset tapaukset eivät ole hedelmällisiä, sillä niitä ei voida tutkia vaan ainoastaan tilastoida.⁹⁰

Muutama kuukausi ennen Sallan kohtaamista julkisuuteen nousi humanoiditapaus vakavammin seurauksin. Tammikuun lopulla vuonna 1970 Kaleva kertoi uutisessaan omituisesta tapauksesta Lahden seudulla. Kaksi hiihtäjää oli joutunut sairaalahoitoon kohdattuaan lautasen muotoisen esineen. Sairaalaan joutumisen syytä lehti ei kertonut tarkemmin.⁹¹ Imjärveläiset Aarno Heinonen ja Esko Viljo olivat päättäneet lähteä hiihtolenkille tammikuun 7. päivänä. Puolen tunnin hiihtämisen jälkeen miehet pitivät levähdystauon, jota seurasi erikoinen tapahtumasarja. Miehiä lähestyi äänetön pitkä esine. Hetken kuluttua se katosi näkyvistä mutta siinä samassa miesten yläpuolelle ilmestyi valopurkaus, joka näytti vaalealta pilveltä. Miehet väittivät nähneensä olennon. Koko show oli kestänyt vain kymmenisen sekuntia. Muutaman minuutin sanattomuuden jälkeen miehet alkoivat tuntea fyysisiä oireita. Heinonen kärsi erilaisista oireista työkyvyttömyyteen asti neljän kuukauden ajan. Myös Viljo kärsi kohtaamisesta kevääseen saakka mutta pysyi työkykyisenä.⁹²

Lehtikirjoituksia aiheesta oli hyvin vähän, mutta Suomen Kuvalehti teki tapauksesta kolmen sivun mittaisen jutun sisältäen miesten ja heidät tutkineen lääkärin haastattelun sekä sähkötekniikan professorin ja aiheesta kiinnostuneen teekkarin arvion tapahtuneesta. Tapahtumalle etsittiin syytä monesta eri lähtökohdasta. Haastattelussa yritettiin tiedustella luonnonvoimien osallisuutta asiaan. Heinoselta ja Viljolta tiedusteltiin muun muassa säästä ja siitä, olisiko kyseessä voinut olla salama. He kuitenkin vakuuttivat että sää oli selkeä ja pakkasta oli noin -20 astetta. Salamaksikaan he eivät ilmiötä voineet kuvata sillä se surisi kuin mehiläinen. Tapahtuman jälkeen ilmenneitä oireita käytiin läpi ja selvisi, että Heinonen oli ollut pahoinvoiva kolme päivää. Aamuisin oli ollut raajoissa jäykkyyttä ja molemmat olivat kärsineet hengenahdistuksesta ja tasapainohäiriöistä. Suomen Kuvalehti kommentoi Heinosen olevan maakuntatason kilpahiihtäjä ja niin ollen kovakuntoinen yksilö. Tohtori Pauli Kajanoja oli tutkinut miehet tapahtumailtana ja vahvisti, että Viljon kasvot olivat pöhöttyneet

⁸⁹ Punakaartilaisista koostunut brittiläisten värväämä joukko-osasto, joka taisteli muun muassa Petsamossa ja Itä-Karjalassa vuonna 1918.

⁹⁰ Kaleva, 9.3.1971.

⁹¹ Kaleva, 25.1.1970.

⁹² Kuningas-Laitinen-Löfman 1994, 131–134.

ja punaiset. Heinosen kyljessä hän ei sen sijaan nähnyt mitään. Hän ei kuitenkaan nähnyt mitään syytä olla uskomatta oireiden kuvauksia. Tohtori oli sitä mieltä, että miehet ovat yksinkertaisesti voineet pelästyä niin paljon, että saivat psykosomaattisia oireita.⁹³

Professori Martti Tiuri oli asiasta hyvin kiinnostunut. Hän epäili ilmiötä jonkinlaiseksi ilmakehän plasmapurkaukseksi, sillä ilmiön yhteydessä oli havaittu surinaa. Myös sinertävä sähköilmiö voisi tulla kyseeseen. Ne kulkevat magneettisia voimaviivoja pitkin ja se selittäisi ilmiön tulokulman. Tiuri ei sulje pois pallosalamaakaan, vaikka hänen mielestään koko ajatus on absurdi. Fysiikan lailla ei ollut vielä pystytty todistamaan että salama pysyisi pallomaisesti koossa. Ufoista kiinnostunut teekari Stefan Tallqvist kertoo omaavansa laajan kirjaston lentävistä lautasista ja oudoista ilmiöistä. Hän kertoo että monissa noista amerikkalaisissa ufoja käsittelevissä kirjoissa on samankaltaisia tapauksia. Itse Tallqvistin mielipidettä asiaan ei ole tai se on sivuutettu kirjoituksessa kokonaan. Mielestäni tämä on hyvin mahdollista siinä tapauksessa, että Tallqvistin mielipide asiasta on ollut myönteinen. Kyseisiä amerikkalaisia tapauksia kerrotaan tutkitun tarkkaan ja huolellisesti, kun taas Imjärven tapaus oli täysin levällään.

Lehti käsittelee vielä yhtä mahdollista selitystä. Olisiko Heinolan taivaalla voinut lentää jotain muuta kuin ufo? Toimituksesta otettiin yhteyttä Etelä-Suomen lennonvarmistuskeskukseen, josta kerrottiin että kello 17 ja 18 välillä oli Heinolan yllä lentänyt kaksi sotilaskonetta matkalla Helsingistä Jyväskylään. Lentäjät olivat päätyneet lentämään korkeammalla juuri Heinolan kohdalla ja tutkineet pilvenkorkeuksia valonheittimien avulla. Vaikka valonheittimet eivät näytä suoraan alaspäin niin on kuitenkin mahdollista, että valo on saattanut heijastua johonkin, ja siitä sitten lumeen hiihtäjien reitille mäen rinteeseen. Suomen Kuvalehti kokoaa artikkelin esiin ponnahtaneet ajatukset kolmeksi eri selitykseksi ja kehottaa jokaista lukijaa valitsemaan sen, mikä parhaiten sopii omaan maailmankatsomukseen. Kolmesta vaihtoehdosta huolimatta ilmaan jää vastaamattomia kysymyksiä jopa toimitukselle. Tapaus jäi ainakin tällä erää ratkaisematta.⁹⁴

Toivo Kovanen Mikkelistä oli tullut ufotutkijoille tutuksi useista ja jatkuvista humanoidikontakteistaan. TAPANI KUNINGAS tapasi hänet useamman kerran ja kirjoitti Kovanen kokemuksista kirjaan Ufoja Suomen taivaalla. Tällaisia harvinaisia tapauksia on Suomessa ollut vain muutama ja heidän löytämisensä on luonut tutkijoillekin omat haasteensa. Ensimmäinen kontakti ufomiehiin oli tapahtunut kesällä 1969. Kovanen oli nähnyt illalla muukalaisen seisovan talon nurkalla ja keskustellut sen kanssa niitä näitä. Oleno oli kysynyt haluaako hän lähteä heidän mukaansa. Kysymys aiheutti

⁹³ ”Jopa välähti”, SK (art.), 13.2.1970.

⁹⁴ ”Jopa välähti”, SK (art.), 12.2.1970.

sellaisen järkytyksen, että Kovanen luuli tulleensa hulluksi, sillä hän ei ollut koskaan ollut kiinnostunut mistään yliluonnollisesta, saati lukenut ufoaiheisia kirjoja. Kuningas kertoi kirjassaan joutuneen karsimaan otteita haastattelusta, ettei häntä syytettäisi sensaatiomaisten tietojen levittämisestä.⁹⁵

Elina Karjalainen ja Topi Ikäläinen kirjoittivat jutun matkastaan Mikkeliin tapaamaan Kovasta. Haastattelija kokee ensimmäisenä vaikeuksia aloittaa puhetta ufoista ja miten niitä pitäisi nimittää. Lehden toimituksella oli hyvin selkeästi tietoja Kovasen kontakteista ennen haastattelua, joten he olivat varovaisia puheissaan. Varovaisuuteen ei kuitenkaan ollut syytä, sillä Kovanen ei ollut herkkänahkainen tai epäluuloinen toimittajien motiiveista. Hän kertoo yksityiskohtaisesti tapaamastaan olennota marraskuussa 1969. Määrätyssä paikassa hän kohtasi miehen korjaamasta auton konetta. Hän pyysi päästä kyytiin ja vasta automatkalla selvisi, että mies onkin muukalainen. Autossa oli suuri kori täynnä keitettyjä punajuuria, joita Kovanen sai mukaansa. Haastattelija tiedusteli syytä punajuuriin mutta Kovanen ei osannut vastata. Hän kertoi myös, ettei levitä enää yhtään perättömiä juttuja sen jälkeen kun sai ripin olennoilta rehentelemisestä. Ensimmäisestä tapaamisesta hän selvitti sen, että muukalaiset laskeutuivat munanmuotoisella koneella pihaan. Se oli viiden metrin korkuinen. Hän ajatteli silloin piilokameran olleen asialla, sillä humanoidi oli ollut Matti Kuuslan näköinen. Selityksenä tälle Kovanen kertoi, että häntä ei pelottaisi kun vieraalla olisi tutut kasvot. Haastattelusta käy ilmi myös muita omituisia asioita, kuten avaruusvauva, joka Kovasen tulisi nimetä sekä se, että hän lähtee olentojen mukaan kun aika on otollinen. Hän kertoi kuitenkin olevansa onnellinen ja tuntevansa olonsa kotoisaksi olentojen seurassa.⁹⁶

Toimittaja pohtii onko asiasta keskusteleminen Kovaselle tuskaista, sillä hän välillä tuntuu hartaasti mieltävän asioita. Haastattelussa on myös tietty epämääräisyyden tunnelma, sillä toimittaja ei kykene Kovasen antamien vihjeiden avulla johtamaan keskustelua tärkeiden asioiden äärelle. Tarinat ovat kuitenkin loogisia ja humoristisia, joten tulos on ristiriitainen. Oli ilmeisesti tarkoitus selvittää, olisiko puheissa jotain perää vai saadaanko Kovasen otsaan lyötyä hullun leima. Johtopäätöksensä tapaamisesta oli kuitenkin se, että Toivo Kovasen kertomuksia ei voi osoittaa valheiksi, eikä siihen olisi mitään syytäkään. Hän on saavuttanut onnen ja tasapainon elämäänsä ja hänellä on niihin oikeus. Haastattelija myös allekirjoittaa Kovasen väittämän; ”*Se, mitä näemme, on vain pieni osa siitä, mitä todellisuudessa on ympärillämme.*”⁹⁷

⁹⁵ Kuningas 1970, 152–153.

⁹⁶ ”Humanoidit tulivat munalla pihaan”, SK (art.), 29.1.1971.

⁹⁷ ”Humanoidit tulivat munalla pihaan”, SK (art.) 29.1.1971.

LOPPULAUSE

Suomessa 1960-luvun lopulla alkaneet huhut ufoista levisivät kulovalkean tavoin. Kun kohun katsottiin olevan pysyvää laatua, sanomalehdet tulivat pienen varoajan jälkeen mukaan vauhdittamaan ufomysteeriä. Suomen ufoaallon ensimmäisiltä vuosilta oli hankala löytää lehtikirjoituksia ja niitä löydettyessä kävi pian ilmi, että ne sisälsivät vain uutismuotoisen, lyhyen ja ytimekkään kerronnan tapahtuneesta. Ajan kuluessa juttuja ilmestyi tiuhempaan tahtiin, ja mitä enemmän havaintoja tuli tietoon, sitä enemmän kerrottiin yksityiskohtaisesti mitä oli nähty ja missä. Innostus alkoi kasvaa. Pudasjärven ufotutkimus muutti lehtikirjoittelua radikaalisti. Mukaan tuli asiantuntija-arvioita, alan harrastajien näkemyksiä ja jopa muiden alojen osaajien mielipiteitä. Satunnaisten havaintouutisten rinnalle tuli paljon kirjoituksia tutkijoiden menetelmistä ja tuloksista. Asianomaisia haastateltiin tapahtumapaikoilla ja sanomalehdistö tuli mukaan tutkimuksiin jopa siinä määrin, että välineitä lahjoitettiin Kalevan toimesta. Tämä ei jäänyt lukijaltakaan huomaamatta. Lehdet olivat hyvin tärkeässä asemassa, sillä 1960-, ja 70-luvun taitteessa se oli uutiskanavana etulinjassa radion kanssa.

Hiljaisimpina aikoina aihetta pidettiin esillä yleisluontoisilla kirjoituksilla ufoista. Saapungin tiskiviesitapaus toi uutta intoa uutisointeihin, koska sillä kertaa oli mahdollisuus, että ufot olisivat jättäneet jotain konkreettista jälkeensä. Asenteet olivat selvästi vapautuneet mutta myös kärjistyneet. Tämä ei ollut kuitenkaan kaikille osaisille miellyttävä päämäärä. Harrastajat ja alan asiantuntijat yrittivät suorittaa asiallisia tutkimuksia, joita tiedemiehet vähätelivät. Kaikki mielipiteet pidettiin kuitenkin uutisarvoltaan samanlaisena joka kertoo sen, että itse lehdet ovat olleet kannassaan neutraaleja. Ne ovat julkaisseet uutisen kuin uutisen ufoaiheesta, mikä on tietysti ollut lehden parhaaksi. Vaikka lehdistä aika ajoin olikin hyvin sensaatiomaista uutisointia, ne pyrkivät välttämään tabloidisisältöä.

Kaleva ja Helsingin Sanomat olivat eniten yhtenäisiä kirjoituksissaan, vaikka usein uutiskilpa olikin silminnähettävää. Kaleva kuitenkin käsitteli yksittäisiä tapauksia paljon laajemmin. Tämä on selvää, koska paikallisena lehtenä se oli mukana ihan konkreettisestikin tutkimuksissa. Suomen Kuvalehti halusi pysytellä pois tapahtumien ytimestä hieman ulkopuolisella kirjoittelulla. Sen kanta oli varovaisin ja kepeämielisin. Tapahtumia kyllä käsiteltiin mutta välillisesti asiantuntijoiden kautta tai haastatteleamalla silminnäkijöitä ja selvittämällä ihmisten asenteita ufoihin. Poikkeuksena näihin lehtiin on Rauhan Tervehdys, joka ainoastaan vastasi kansan tarpeeseen yhdellä lehtijutulla koko aikana. Artikkelin näkemys oli jyrkkä ja epämääräinen, eikä jättänyt tilaa keskustelulle.

LÄHTEET JA TUTKIMUSKIRJALLISUUS

I PAINETUT LÄHTEET

1. Lähdekirjallisuus

Kuningas, Tapani 1971: *Ufojen jäljillä*. 3. painos. Kirjayhtymä, Helsinki.

Kuningas, Tapani 1970: *UFOja Suomen taivaalla*. 3. painos. Kirjayhtymä, Helsinki.

Lax, Soini 1972: *Pudasjärven ufot*. Kirjayhtymä, Helsinki.

2. Sanoma,- ja aikakauslehdistö

Kaleva 1967–1972

Helsingin Sanomat 1967–1972

Suomen Kuvalehti 1967–1972

Rauhan Tervehdys 1967–1972

II TUTKIMUSKIRJALLISUUS

Kuningas, Tapani, Laitinen, Teuvo E., Löfman, Markku 1994: *100 ufoa Suomessa*. Kirjayhtymä Oy, Helsinki.

Heino, Harri 1984: *Mihin Suomi usko*. *Uskonnolliset ja maailmankatsomukselliset liikkeet*. WSOY, Juva.

Saarela, Liisa 2007: *Rauhan Tervehdys 1907–2007. Hartauslehdestä monipuoliseksi seurakuntalehdeksi*. Kalevaprint Oy, Oulu.

Ahonen, Lasse, Äyräväinen, Tapio 1995: *Uforaportti 2*. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.

Närvä, Jaakko 2008: *Ufologia ja ufokokemukset uskonnollisina ilmiöinä*. Painotalo Casper, Kurikka.